
УДК 94(438)(=161.2),,1920/1939“

Борицький Я. В.

**РЕЦ. НА: ФЕДЕВИЧ К. К. ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ У ПОЛЬЩІ.
1920–1939 рр. / К. К. ФЕДЕВИЧ ; ПЕР. З РОС. Т. ПОРТНОВОЇ. –
К. : ОСНОВИ, 2009. – 280 с.**

У праці російського історика Климентія Федевича розкрито проблематику міжвоєнної історії Галичини, яка перебувала у складі Польщі. Автор пропонує новий погляд на польсько-українські відносини в регіоні крізь призму «мирного співіснування та взаємної адаптації», а не перманентного конфлікту і протистояння, на чому переважно наголошували його попередники, зокрема Л. Алексієвець, В. Гудзь, Р. Симоненко. У полі зору К. Федевича перебувають процеси державної асиміляції та інтеграції населення Східної Галичини у 1920–1930 рр.

К. Федевич працює переважно в межах реконструктивістського жанру з використанням критичного методу. Наративна стратегія дослідження полягає у маскуванні автора за академічним текстом з мінімальним використанням тропів і оцінних суджень. Для написання монографії використано широке коло джерел: польські – документи органів влади різних рівнів; російські – документи дипломатичних місій Наркомату закордонних справ СРСР; українські – документи політичних партій і громадських організацій, греко-католицької церкви. У книзі також використано періодичні видання Східної Галичини та мемуарну літературу.

© Автор. Автор наголошує, що, розглядаючи проблематику польсько-українських відносин у міжвоєнній Галичині, варто враховувати їх двоїсту природу. Зокрема, російський історик доводить,

що ставлення польської влади різних рівнів до українців, за винятком питань державної безпеки, нічим не відрізнялося від ставлення до польського населення краю. Водночас у місцевому управлінні сильний вплив мав особистісний чинник, коли місцеві представники державної адміністрації у Східній Галичині були антиукраїнськи налаштовані. Разом з тим місцева польська адміністрація дотримувалася концепції мирного співіснування народів, яку практикували ще з часів Габсбурзької монархії.

Конфлікти між українцями та місцевими поляками не були визначальними для польсько-українських відносин. Ворожість до українських націоналістів виявляли прислана адміністрація та осадники, які під впливом польського шовінізму вважали себе «стражами» Польської держави на східних кресах. Автор аналізує кампанію підпалів польських господарств у Радехові 1930 р., коли українці підпалювали осадники, та не зачіпали господарств місцевих поляків, які становили третину населення міста. Для місцевих українців загалом і для членів ОУН зокрема ці 30 % місцевих поляків були «своїми», тож їхні садиби не підпалювали.

К. Федевич підважує міф про табір «Берега Картуська», що порівнює його з концтаборами Третього Рейху та СРСР. Автор дослідив юридичну процедуру перебування в цьому таборі: до «Берега Картуської» забирали за рішенням суду

на три місяці, але не більше ніж на два терміни, тобто не більше ніж на півроку. У таборі перебувало близько тисячі українців, переважну більшість в'язнів становили поляки. Спогади оунівця В. Гоцького дають змогу довідатися, яким чином відбувалося «етапування». В'язня везли звичайним поїздом, поліціант навіть не надягнув Гоцькому на руки кайдани, дозволив купити продуктів, разом із засудженим пив пиво у станційному буфеті, залишив самого в залі очікування і відлучився.

Пізнавальним є опис співжиття українців і поляків у Війську Польському. Автор доводить, що в польській армії не було утисків національних меншин. Такі відносини між націями юридично закріплював наказ міністра оборони від 14 квітня 1924 р., який проголосив неприпустимість порушення національних питань у наказах, закликах і розмовах між військовими, щоб не допустити дискримінації військовослужбовців з національних меншин. Офіцери мали наголошувати на рівності прав і обов'язків усіх солдатів незалежно від національної належності. Виконання наказу міністра підтверджують мемуарні спогади оунівців, які служили у Війську Польському, хоча зрідка траплялися утиски українців з боку поляків.

Виваженим варто назвати погляд автора на утративістську школу, що була не так засобом полонізації, як методом державної інтеграції, в якій держава змушена була визнавати українські молодіжні організації. Повсюди вивчали польську мову й історію, однак викладали й українську мову, частину предметів викладали українською мовою, частину – польською. Також офіційно існували українські молодіжні організації на зразок «Пласту», які мали відверто українське патріотичне спрямування та мілітарний характер.

Аргументовано автор висвітлює питання інтеграції українських громадських структур Схід-

ної Галичини в економічне, політичне та релігійне життя міжвоєнної Польщі. Так, Українська греко-католицька церква приєдналася до конкордату між II Річчю Посполитою і папським престолом 1925 р., а за це отримала державне фінансування на рівні з католицькою. Митрополит А. Шептицький з одержаної допомоги зміг організувати статутний капітал «Українського сільського банку». Економічну інтеграцію автор виводить з фінансової діяльності українських підприємств, організацій, банків, які здобули підтримку і кредитування від державного бюджету. Лише за 1926–1931 рр. українські кооперативи і товариства отримали від «Державного сільськогосподарського банку» і банку «Національного господарства» 2,5 млн злотих короткострокових кредитів. І такі форми економічної інтеграції та успішної співпраці між українцями і польською владою переважали.

Українці були залучені і до політичного життя II Речі Посполитої. Переконливий доказ політичної інтеграції українців – входження Українського національно-демократичного об'єднання до сеймової «коаліції» й обіймання представниками партії високих посад: В. Мудрого обрали віце-маршалком сейму, А. Горбачевського – віце-маршалком сенату.

Отже, монографія К. Федевича пропонує доволі цікавий погляд на історію польсько-українських відносин у Східній Галичині міжвоєнного періоду. Використані у книзі архівні, мемуарні джерела і тогочасна преса дають змогу по-новому подивитися на міжнаціональне життя у II Речі Посполитій, яке, за висновками автора, представляли переважно як історію успішної державної інтеграції галицьких українців до суспільного життя держави і мирного співіснування поляків та українців. Книга започатковує науковий дискурс із проблематики, а її вивчення буде корисним для істориків у вищих навчальних закладах.

Ya. Borshchuk

**REVIEW OF THE BOOK: FEDEVYCH K.
GALICIAN UKRAINIANS IN POLAND. 1920–1939 / KLYMENTIY FEDEVYCH ;
TRANSL. FROM RUSSIAN T. PORTNOVA. – KYIV : OSNOVY, 2009. – 280 p.**

Матеріал надійшов 21.03.2012